

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΜΣ “Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων, Εξαρτήσεις και Νέες Τεχνολογίες”

Α' Κατεύθυνση: Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων, Γνωσιακή Συμπεριφορική Συμβουλευτική και Εξαρτήσεις

“PSY106: Κοινωνιολογία της παραβατικότητας και των εξαρτήσεων: ειδικά θέματα”

Διδάσκων: Στ. Βασιλόπουλος, Καθηγητής

χαρισματικότητα: εννοιολογήσεις και οριοθετήσεις

Βάσω Ανδρούτσου

δυο ιστορίες θα σας πω..

ο Α. είναι 7 ετών και πηγαίνει Α' Δημοτικού

ένα πολύ ήσυχο, πολύ 'ντροπαλό' παιδάκι

δεν μιλά σχεδόν καθόλου

περνά το χρόνο του στο δωμάτιό του διαβάζοντας
και γράφοντας τις 'σκέψεις' του,
είναι πολύ τακτικός με τα πράγματά του
πολύ 'συνεπής' στα ωράριά του
τα βράδια ξυπνά μέσα στην νύχτα και πηγαίνει στο
δωμάτιο των γονιών του -δεν τους μιλά όμως-
έχει φανταστικούς φίλους

έτρωγε μόνος του με το κουτάλι από 7 μηνών,
περπάτησε εννέα μηνών, μίλησε όμως τριών
ετών –αλλά τα είπε όλα μαζί!

γνωρίζει να γράφει και να διαβάζει από πολύ
μικρός

δεν κάνει παρέα με τα άλλα παιδιά
έχει πάντα μαζί του ένα βιβλιαράκι για το Διάστημα
που το διαβάζει ξανά και ξανά
περνά όλο τον χρόνο κάνοντας κυκλάκια στο
θρανίο τα οποία σβήνει στο διάλειμμα για να
επαναλάβει την διαδικασία την επόμενη ώρα
είναι το 'αγαπημένο' παιδί των εκπαιδευτικών

έχει περάσει ΚΕΔΑΣΥ στα 6

Ο Β. είναι 27 ετών

ένας 'χαοτικός' νεαρός, πολύ κοινωνικός και πολύ εξωστρεφής, μιλά πολύ, μιλά
γρήγορα, 'πετάγεται' από το ένα θέμα στο άλλο

είναι ακατάστατος, χαώδης, ξεχνά ή χάνει τα πράγματά του
ξεχνά 'σημαντικά' ραντεβού, ξεχνά 'σημαντικά' πράγματα

ασχολείται «με πολλά και τίποτα»,
δεν μπορεί να ολοκληρώσει κάτι που αναλαμβάνει

δεν έτρωγε στερεά τροφή έως το 2,5 –ακόμη αγγίζει το φαγητό του πριν φάει
περπάτησε 9 μηνών, μίλησε με ολοκληρωμένες προτάσεις 11 μηνών
πολύ 'ανεξάρτητος' από πολύ μικρός

γνώριζε να γράφει και να διαβάζει από πολύ μικρός

'επώδυνες' αναμνήσεις από το σχολείο, αγαπητός/μισητός από τα άλλα παιδιά,
'ξεσήκωνε' σε αταξίες και 'εξεγέρσεις', διέκοπτε συνεχώς ρωτώντας 'άσχετα'
πράγματα, υπήρξε ο 'εφιάλτης' των δασκάλων και των καθηγητών του

ακόρεστη όρεξη για μάθηση –αλλά ποτέ τα μαθήματα του σχολείου

ΚΕΔΑΣΥ στα 9

οι σχέσεις του είχαν πάντα προβλήματα, τον κοροΐδευαν συχνά, τον θεωρούν
αγενή, αναιδή και είρωνα

ευαίσθητος, με άγχος, βαθύ αίσθημα μοναξιάς, δεν έχει φίλους,
στην δουλειά αντιμετωπίζει προβλήματα, κοιμάται άσχημα, κάνει χρήση

χρόνια σε, 'μη αποτελεσματική' (όπως ο ίδιος αναφέρει), θεραπεία

τι είναι χαρισματικότητα?

μπορείτε να ονομάσετε κάποιον χαρισματικό?

έχετε συναντήσει προσωπικά κάποιον χαρισματικό?
μαθητή σας, θεραπευόμενό σας, συνάδελφο, συγγενή..

τι είναι χαρισματικότητα;

ασαφής έννοια, περίπλοκο και αμφιλεγόμενο περιεχόμενο
πολλά στερεότυπα, πολλές παρερμηνείες, πολλές παρανοήσεις
πολλές θεωρίες
πληθώρα όρων και τρόπων περιγραφής
δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός

τρεις γενικές προσεγγίσεις:

- > η παραδοσιακή προσέγγιση:: νοημοσύνη
- > η κλασσική προσέγγιση:: ευρύτερες οριοθετήσεις
π.χ. δέσμευση στον στόχο, κίνητρα, πρώιμες ενδείξεις
- > η πολύ-παραγοντική προσέγγιση:: κριτήρια εξαιρετικών επιδόσεων

πού οφείλεται η χαρισματικότητα;

γενετικά και κληρονομικά καθορισμένοι παράγοντες

(“δημοκρατική διαφοροποίηση”)

(πολυγονιδιακή φυλοσύνδετη στο X* κληρονομικότητα)

περιβαλλοντικοί παράγοντες

ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό, πολιτισμικό, εκπαιδευτικό, πολιτειακό πλαίσιο, σχολείο, κοινότητα, γειτονιά, οικογένεια

- * στις ίδιες γονιδιακές δομές εντοπίζονται μεταβολές του γενετικού υλικού που σχετίζονται με: τις διαταραχές του φάσματος του αυτισμού, το asperger, την ΔΕΠΥ, την διπολική διαταραχή, την σχιζοφρένεια και την ψύχωση, τις διατροφικές διαταραχές..

φύση ή ανατροφή

η κληρονομικότητα καθορίζει την ιδιοσυγκρασία ενός ατόμου –τα πυρηνικά χαρακτηριστικά
οι περιβαλλοντικοί παράγοντες θα επιδράσουν στον τρόπο έκφρασης της γενετικής “τάσης”

cheetahs..

υπέροχα ζώα, προορισμένα να είναι ελεύθερα
και προικισμένα από την φύση να τρέχουν με εντυπωσιακές
ταχύτητες!

ένα cheetah μεγαλωμένο ως γάτα.. δεν θα γίνει ποτέ γάτα
θα παραμείνει cheetah ως προς τα φυσικά του χαρακτηριστικά
μα δεν θα καταφέρει να τα αναπτύξει

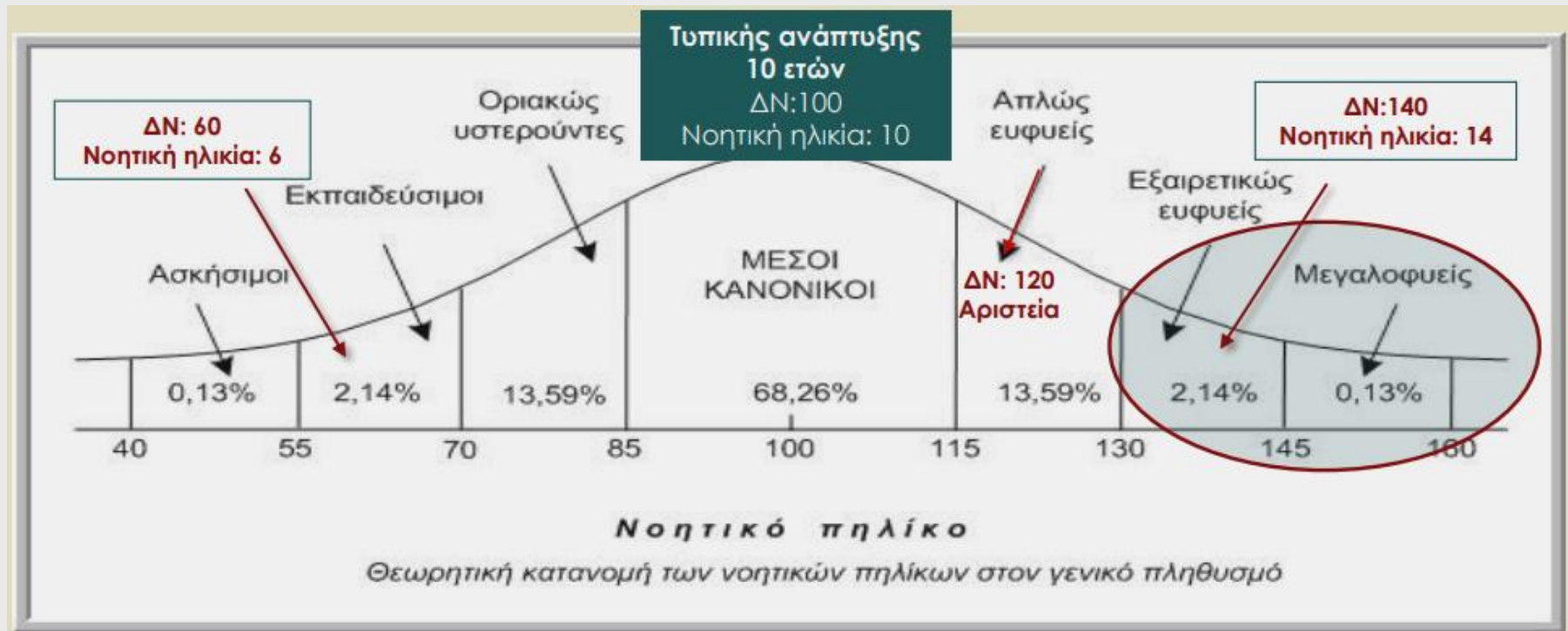

σημαντικό: μία γάτα δεν μπορεί ποτέ να γίνει cheetah, ακόμη και εάν την 'μεγαλώσουμε' στην
σαβάνα

πόσοι είναι οι χαρισματικοί

ευρέως αποδεκτή παραδοχή: 3% - 5% (άλλοι εκτείνουν το εύρος στο 15%*)

στην κατανομή Gauss βρίσκονται στην θέση 130+ (κατώφλι της χαρισματικότητας)

* στο διάστημα 115 έως 120 ανήκουν οι απλώς ευφυείς, αυτοί που θεωρούνται μέρος της αριστείας –αρκετά ευφυείς ώστε να αριστεύουν και να επιτυγχάνουν στην ζωή, αλλά όχι τόσο πολύ ώστε να αντιμετωπίζουν δυσκολίες και προβλήματα στην διαχείρισή της

στατιστική αναγωγή

στον πληθυσμό της Ελλάδας, αντιστοιχούν:

Νοητικό Δυναμικό (ΜΟ 100)	Ποσοστό %	Συχνότητα στον πληθυσμό (1/x)	ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 10.816.286	ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2.122.544	ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1.980.368
10	0,00000009	1/111.111.111	0	0	0
15	0,00000004	1/20.000.000	0	0	0
20	0,00003	1/3.333.330	3	1	1
25	0,00014	1/714.300	15	3	3
30	0,0006	1/166.700	65	13	12
35	0,0024	1/41.700	260	51	48
40	0,009	1/11.110	973	191	178
45	0,03	1/3.300	3.245	637	594
50	0,09	1/1.110	9.735	1.910	1.782
55	0,25	1/3.330	27.041	5.306	4.951
60	0,6	1/400	64.898	12.735	11.882
65	1,4	1/71	151.428	29.716	27.725
70	3	1/33	324.489	63.676	59.411
75	5,9	1/17	638.161	125.230	116.842
80	11	1/9	1.189.791	233.480	217.840
85	17	1/6	1.838.769	360.832	336.663
90	27	1/4	2.920.397	573.087	534.699
100	50	1/2	5.408.143	1.061.272	990.184
110	27	1/4	2.920.397	573.087	534.699
115	17	1/6	1.838.769	360.832	336.663
120	11	1/9	1.189.791	233.480	217.840
125	5,9	1/17	638.161	125.230	116.842
130	3	1/33	324.489	63.676	59.411
135	1,4	1/71	151.428	29.716	27.725
140	0,6	1/167	64.898	12.735	11.882
145	0,25	1/400	27.041	5.306	4.951
150	0,09	1/1.110	9.735	1.910	1.782
155	0,03	1/3.330	3.245	637	594
160	0,009	1/11.110	973	191	178
165	0,0024	1/41.700	260	51	48
170	0,0006	1/166.700	65	13	12
175	0,00014	1/714.300	15	3	3
180	0,00003	1/3.333.330	3	1	1
185	0,0000004	1/20.000.000	0	0	0
190	0,00000009	1/111.111.111	0	0	0

325.000 χαρισματικοί στο κατώφλι (130+) (2 SDs)

1.000 χαρισματικοί στην θέση 160 (4 SDs)

3 χαρισματικοί στην ακραία θέση 180 (5 SDs)

... πώς κατανέμονται στα επαγγέλματα (ενδεικτικά)

Χειριστές μηχανημάτων Μηχανικοί αυτοκινήτων	100+
Υπάλληλοι Αστυνομικοί Ηλεκτρολόγοι	110+
Εκπαιδευτικοί Λογιστές Νοσηλεύτές	120+
Γιατροί Δικηγόροι Μηχανικοί	130+
Ανώτατα Στελέχη Καθηγητές Πανεπιστημίου και Ερευνητές	140+
Αστροναύτες Νομπελίστες	150+

... πώς κατανέμονται στα επαγγέλματα (ενδεικτικά)

Χειριστές μηχανημάτων Μηχανικοί αυτοκινήτων	100+
Υπάλληλοι Αστυνομικοί Ηλεκτρολόγοι	110+
Εκπαιδευτικοί Λογιστές Νοσηλεύτές	120+
Γιατροί Δικηγόροι Μηχανικοί	130+
Ανώτατα Στελέχη Καθηγητές Πανεπιστημίου και Ερευνητές	140+
Αστροναύτες Νομπελίστες	150+

... πώς κατανέμονται στα επαγγέλματα (ενδεικτικά)

Χειριστές μηχανημάτων Μηχανικοί αυτοκινήτων	100+
Υπάλληλοι Αστυνομικοί Ηλεκτρολόγοι	110+
Εκπαιδευτικοί Λογιστές Νοσηλεύτές	120+
Γιατροί Δικηγόροι Μηχανικοί	130+
Ανώτατα Στελέχη Καθηγητές Πανεπιστημίου και Ερευνητές	140+
Αστροναύτες Νομπελίστες	150+

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα::

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα:
χαρισματικός είναι ο νομπελίστας – χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα:
χαρισματικός είναι ο νομπελίστας – χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα::
χαρισματικός είναι ο νομπελίστας – χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

Albert Einstein

(14 Μαρτίου 1879 – 18 Απριλίου 1955)

διάνοια στην θεωρητική Φυσική

στα 26 διαμορφώνει την *Θεωρία της σχετικότητας*

μίλησε 4 ετών, εγκατέλειψε το σχολείο στα 15,

οι δάσκαλοί του θεωρούσαν πως δεν θα

καταφέρει τίποτα στην ζωή του

απέτυχε στις εισαγωγικές εξετάσεις του

Πολυτεχνείου της Ελβετίας

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα:
χαρισματικός είναι ο νομπελίστας – χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

Albert Einstein

(14 Μαρτίου 1879 – 18 Απριλίου 1955)

διάνοια στην θεωρητική Φυσική
στα 26 διαμορφώνει την *Θεωρία της σχετικότητας*

μίλησε 4 ετών, εγκατέλειψε το σχολείο στα 15,
οι δάσκαλοί του θεωρούσαν πως δεν θα
καταφέρει τίποτα στην ζωή του

απέτυχε στις εισαγωγικές εξετάσεις του
Πολυτεχνείου της Ελβετίας

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

μαθηματική και γλωσσική **διάνοια**, παιδί-θαύμα
στα 9 διαμορφώνει την *Θεωρία των τεσσάρων*
διαστάσεων

18 μηνών διάβαζε τους *New York Times*, οκτώ ετών
μιλούσε 8 γλώσσες, όλοι θεωρούσαν πως θα έχει ένα
λαμπρό μέλλον και θα διαπρέψει

έγινε δεκτός στο Χάρβαρντ 11 ετών και πήρε Διδακτορικό
στα 16

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα::
χαρισματικός είναι ο νομπελίστας – χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

Albert Einstein

(14 Μαρτίου 1879 – 18 Απριλίου 1955)

διάνοια στην θεωρητική Φυσική
στα 26 διαμορφώνει την Θεωρία της σχετικότητας

μίλησε 4 ετών, εγκατέλειψε το σχολείο στα 15,
οι δάσκαλοί του θεωρούσαν πως δεν θα
καταφέρει τίποτα στην ζωή του

απέτυχε στις εισαγωγικές εξετάσεις του
Πολυτεχνείου της Ελβετίας

βραβείο Νόμπελ

από τους πιο αναγνωρισμένους και
καταξιωμένους επιστήμονες

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

μαθηματική και γλωσσική **διάνοια**, παιδί-θαύμα
στα 9 διαμορφώνει την Θεωρία των τεσσάρων
διαστάσεων

18 μηνών διάβαζε τους *New York Times*, οκτώ ετών
μιλούσε 8 γλώσσες, όλοι θεωρούσαν πως θα έχει ένα
λαμπρό μέλλον και θα διαπρέψει

έγινε δεκτός στο Χάρβαρντ 11 ετών και πήρε Διδακτορικό
στα 16

... ποιος είναι χαρισματικός ?

συνήθως συσχετίζουμε τους χαρισματικούς με υψηλά επιτεύγματα, αλλά στην πραγματικότητα::
χαρισματικός είναι ο νομπελίστας – χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

Albert Einstein

(14 Μαρτίου 1879 – 18 Απριλίου 1955)

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

διάνοια στην θεωρητική Φυσική
στα 26 διαμορφώνει την *Θεωρία της σχετικότητας*

μίλησε 4 ετών, εγκατέλειψε το σχολείο στα 15,
οι δάσκαλοί του θεωρούσαν πως δεν θα
καταφέρει τίποτα στην ζωή του

απέτυχε στις εισαγωγικές εξετάσεις του
Πολυτεχνείου της Ελβετίας

βραβείο Νόμπελ

από τους πιο αναγνωρισμένους και
καταξιωμένους επιστήμονες

μαθηματική και γλωσσική **διάνοια**, παιδί-θαύμα
στα 9 διαμορφώνει την *Θεωρία των τεσσάρων*
διαστάσεων

18 μηνών διάβαζε τους *New York Times*, οκτώ ετών
μιλούσε 8 γλώσσες, όλοι θεωρούσαν πως θα έχει ένα
λαμπρό μέλλον και θα διαπρέψει

έγινε δεκτός στο Χάρβαρντ 11 ετών και πήρε Διδακτορικό
στα 16

εγκατέλειψε τα πάντα —κοιμόταν στα **παγκάκια της πλατείας**

πέθανε μόνος και ξεχασμένος —επιβεβαιώνοντας την “κατάρρα”
που συνοδεύει τα παιδιά-θαύματα

χαρισματικότητα ...τι γνωρίζουμε?

μπορεί να εκδηλωθεί σε έναν ή περισσότερους τομείς:
νοητικό, δημιουργικό, καλλιτεχνικό, ηγεσία

ή σε έναν συγκεκριμένο ακαδημαϊκό πεδίο
όπως γλώσσα, μαθηματικά, επιστήμες, κλπ.

χαρισματικότητα ...

- > ΔΕΝ είναι μόνον η νοημοσύνη
- > ΔΕΝ είναι οι άριστοι μαθητές –υπερτερούν γνωστικά, δεν είναι όμως οι καλύτεροι –από άποψη βαθμολογίας τουλάχιστον
- > ΔΕΝ είναι αυτοί που «λένε» το μάθημα –δεν τους ενδιαφέρει να συμμετέχουν, “πιάνουν” το νόημα αμέσως, κατακτούν την ‘δύσκολη’ γνώση γρήγορα, έχουν πολλές απορίες και κάνουν πολλές ερωτήσεις –τις απαντήσεις τις γνωρίζουν ήδη
- > ΔΕΝ είναι οι επιμελείς μαθητές –μπορεί να χαζεύουν και να φαίνονται αφηρημένοι, οι εργασίες τους μπορεί να είναι ελλιπείς ή υπερεπαρκείς, μπορεί να ξεχνούν να τις κάνουν ή να τις φέρουν μαζί τους στο σχολείο
- > ΔΕΝ εντοπίζονται με τα τεστ νοημοσύνης

η νοημοσύνη και η ... μέτρησή της

τα **τεστ νοημοσύνης**

μετρούν την “επίδοση”

στην επίλυση τεχνητών προβλημάτων

που δίνονται σε ένα τεχνητό περιβάλλον

μία συγκεκριμένη στιγμή

και ΔΕΝ προσεγγίζουν τις οικοδομητικές διεργασίες

η νοημοσύνη και η ... μέτρησή της

τα **τεστ νοημοσύνης**

μετρούν την “**επίδοση**”

στην επίλυση **τεχνητών προβλημάτων**
που δίνονται σε ένα **τεχνητό περιβάλλον**

μία συγκεκριμένη στιγμή

και ΔΕΝ προσεγγίζουν τις **οικοδομητικές διεργασίες**

Παράδειγμα:

Βρείτε τον επόμενο αριθμό στην ακολουθία αριθμών: 9, 16, 25, 36, ...

Σωστή Απάντηση: 49

οικοδομητική διεργασία με πολλαπλασιασμό: $(3 \times 3)=9$, $(4 \times 4)=16$, $(5 \times 5)=25$, $(6 \times 6)=36$, $(7 \times 7)=49$

οικοδομητική διεργασία πρόσθεσης και βήμα συν 2: $(9+7)=16$, $(16+7)+2=25$, $(25+9)+2=36$, $(36+11)+2=49$

οικοδομητική διεργασία αφαίρεσης και βήμα συν 2: $16-9=7$, $25-16=9$, $36-25=11$, $(36+11)+2=49$

οικοδομητική διεργασία με δυνάμεις: $3^2=9$, $4^2=16$, $5^2=25$, $6^2=36$, $7^2=49$

... επισημάνσεις για τεστ νοημοσύνης

τα αποτελέσματα των τεστ νοημοσύνης δεν είναι παρά μία μέτρηση (ΔΝ)

ΔΕΝ αποτελούν προβλεπτικούς δείκτες μελλοντικών συμπεριφορών ή ακαδημαϊκών επιτευγμάτων

ΔΕΝ μας δίνουν πληροφορίες για το γνωστικό/μαθησιακό δυναμικό του εξεταζόμενου

ΔΕΝ λαμβάνουν υπόψη την προσωπικότητα ή και το υπόβαθρο του κάθε ατόμου

ΔΕΝ λαμβάνουν υπόψη ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου

ΔΕΝ «μετρούν» την αποκλίνουσα σκέψη, φαντασία ή καλλιτεχνικές ικανότητες παρά μόνον την συγκλίνουσα, αναλυτική ακαδημαϊκή σκέψη

χρειαζόμαστε μια σειρά (τυποποιημένων και άτυπων) εργαλείων και μετρήσεων από πολλαπλές πηγές για μία όσο το δυνατόν πλήρη **εκτίμηση**

ποιος είναι χαρισματικός? πώς θα τον εντοπίσουμε?

κοινό χαρακτηριστικό σε όλους τους χαρισματικούς:

**εγγενώς ανεπτυγμένη: αφομοιωτική και αντιληπτική ικανότητα,
περιέργεια
έντονη παρατηρητικότητα**

που διαφοροποιεί τα χαρισματικά άτομα από τους [χρονολογικά] συνομηλίκους τους

τα χαρισματικά παιδιά παρουσιάζουν **διαφοροποιημένη [πρώιμη (?)] ανάπτυξη** απ' ότι τα αναπτυξιακά πρότυπα ορίζουν

που οδηγεί σε **ασύγχρονη αναπτυξιακή πορεία:**

εξωγενής ασύγχρονη ανάπτυξη (διαφορετικά επίπεδα ικανοτήτων/ωριμότητας σε σύγκριση με χρονολογικά συνομηλίκους)

ενδογενής ασύγχρονη ανάπτυξη (διαφορετικά επίπεδα ικανοτήτων/ωριμότητας σε σύγκριση με τον εαυτό)

π.χ.: ένα παιδί [χρονολογικής] ηλικίας 6 ετών που διαθέτει νοητικές ικανότητες 10χρονου, συναισθηματική ωριμότητα 4χρονου και κοινωνικές δεξιότητες 8χρονου

τι παρατηρούμε στα χαρισματικά παιδιά?

αυξημένη εγρήγορση στο βλέμμα (όχι βλεμματική επαφή απαραίτητα)

περπατούν ή/και μιλούν νωρίτερα (μπορεί όμως και να καθυστερήσουν αρκετά, μα όταν περπατήσουν θα είναι πολύ σταθερά, αυτόνομα και εξερευνητικά και όταν μιλήσουν θα είναι με πλήρεις και ολοκληρωμένες προτάσεις, «τα λένε όλα μαζί»)

ανεπτυγμένο λεξιλόγιο

“αδηφάγα” τάση για μάθηση

ασυνήθιστα ενδιαφέροντα

ερωτήσεις υπαρξιακού/φιλοσοφικού περιεχομένου πολύ
πρώιμα που είναι “δύσκολο” να απαντηθούν

ασυνήθιστες νοητικές ικανότητες και ιδιαίτερα δημιουργική [παραγωγική] σκέψη

διαβάζουν και γράφουν πριν πάνε στο σχολείο

κάνουν πολύ περισσότερα από ότι τα παιδιά της [χρονολογικής] ηλικίας τους

άλλα γνωρίσματα:: αυξημένη ενσυναίσθηση, αυξημένο αίσθημα δικαίου, ώριμο και δηκτικό χιούμορ —που μπορεί να φαίνεται ως ειρωνεία ή σαρκασμός—, ακλόνητη επιχειρηματολογία, κριτική σκέψη, τελειομανία, διαφορετική χωρική και χρονική αντίληψη, έλλειψη καλού φυσικού συντονισμού, μοναχικότητα, αισθητηριακές υπερευαισθησίες (υπερευαισθησίες dabrowski), κ.ά.

ΤΙ ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕ ΣΤΟΥΣ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ?

στην αρχή των σχολικών χρόνων επιδεικνύουν εξαιρετική ευκολία στην ολοκλήρωση εργασιών και αυξημένη ανάγκη/απαίτηση για πρόκληση και για διαρκή ερεθίσματα, που –αν δεν ικανοποιηθεί–, γρήγορα αντικαθίσταται από **πλήξη**

το χαρισματικό παιδί δεν θέλει να γίνει «αντιπαθητικό», και δεν θέλει να απορριφθεί από την κοινότητα του σχολείου, μα η δυναμική του μέσα στην τάξη αποτελεί απειλή για το ίδιο

για να αποφύγει την απόρριψη και την συνεχή ταπείνωση θα επιδιώξει να περάσει απαρατήρητο –μπορεί να απαντά συνεχώς «δεν ξέρω» μέχρι να τον «αφήσουν ήσυχο»

κάθεται πολύ ήσυχα και να υπομένει αγόγγυστα τις απόλυτα πληκτικές ώρες στην τάξη

περνά πολύ χρόνο σιωπηλά κάνοντας σχεδιάκια στο τετράδιο ή στο θρανίο

η χαρισματικότητα θα παραμείνει άδηλη –θα φαίνεται ότι υστερεί

γνωρίζει τις απαντήσεις, αμφισβητεί το σκοπό μίας δραστηριότητας ή το νόημα των εργασιών, θα θεωρηθεί ‘ταραξίας’

τριγυρνά μέσα στην τάξη, ‘πετάγεται’ όλη την ώρα, οι ερωτήσεις τους φαίνονται αγενείς, προκλητικές, τυχαίες, ή άσχετες*

επισημαίνει τις ανακολουθίες, αμφισβητεί έντονα την ‘αυθεντία’ του δασκάλου

η χαρισματικότητα δεν θα γίνει αντιληπτή –όλοι θα εστιάσουν στην ‘προβληματική’ συμπεριφορά

δυσκολεύονται στην ανάπτυξη σχέσεων με συμμαθητές και φίλους

* [το παράδειγμα με την σφήκα]

πώς προσδιορίζονται οι χαρισματικοί?

τα χαρισματικά άτομα (παιδιά, έφηβοι και ενήλικες)
αυτό-προσδιορίζονται και ετερο-προσδιορίζονται
από (μη μετρήσιμα) παρατηρήσιμα **χαρακτηριστικά** και από την **συμπεριφορά** τους

— η παρατήρηση και η **καταγραφή** των **εγγενών χαρακτηριστικών** και των **συμπεριφορών**

KAI

— η **σύγκριση** [με χρονολογικά συνομηλίκους KAI με ομοίους]

→ αποτυπώνουν τον βαθμό και το είδος της διαφοροποίησης,

→ δίνουν ακριβή εκτίμηση

- για την **απόκλιση από τα αναπτυξιακά ορόσημα**
- και για την **σύγκλιση με τα οικογενειακά μοτίβα**

→ και αποτελούν **προβλεπτικούς δείκτες** (ή προγνωστικούς παράγοντες) **για τις μελλοντικές δυσκολίες**

[μη μετρήσιμα] χαρακτηριστικά

ευρείες γενικές και ειδικές γνώσεις
ενδιαφέρον και **περιέργεια** για τον κόσμο,
αφομοίωση μεγάλου όγκου πληροφοριών

επίλυση προβλημάτων πολύ **εύκολα** και πολύ **γρήγορα**
δυσκολία περιγραφής **ενδιάμεσων σταδίων**

ενασχόληση με πάρα **πολλά πράγματα**
ταυτόχρονα για τα οποία σύντομα χάνουν το ενδιαφέρον τους και εγκαταλείπουν

έντονα (σε ένταση μα και σε βάθος)
συναισθήματα, αντιδράσεις και απόψεις

επιμονή και επιδίωξη για το **τέλειο**

...

απέχθεια για την **αποστήθιση** και την **επανάληψη**,
αποστροφή για την μηχανιστική απαρίθμηση και **παπαγαλία**

επίλυση προβλημάτων με πολύ **δομημένο** και
πολύ **γραμμικό αναλυτικό τρόπο**
λάθη σε απλές αριθμητικές πράξεις

εστίαση σε **ένα** **μόνον πεδίο** **εις βάθος** και θέλουν
να μιλούν συνεχώς για αυτό

μοιάζουν απόμακροι, αδιάφοροι και απαθείς σε
ό,τι συμβαίνει γύρω τους

βαριούνται πολύ γρήγορα και **τα παρατούν μόλις**
πετύχουν το μίνιμουμ

...

γιατί υπάρχουν τόσο αντιφατικά μεταξύ τους χαρακτηριστικά ?

τι είναι αυτό που επηρεάζει την ικανότητά τους
να εστιάζουν,
να αναλύουν,
να αποφασίζουν,
να δρουν, και να αντιδρούν
με συγκεκριμένους τρόπους στα ερεθίσματα;

γιατί υπάρχουν τόσο αντιφατικά μεταξύ τους χαρακτηριστικά ?

τι είναι αυτό που επηρεάζει την ικανότητά τους
να εστιάζουν,
να αναλύουν,
να αποφασίζουν,
να δρουν, και να αντιδρούν
με συγκεκριμένους τρόπους στα ερεθίσματα;

νευροεπιστήμες και εγκέφαλος

τα δύο ημισφαίρια του εγκεφάλου έχουν μη συμμετρική λειτουργία
επεξεργάζονται πληροφορίες με διαφορετικούς τρόπους

κάθε εγκεφαλικό ημισφαίριο εξειδικεύεται σε διαφορετικές, αλλά συμπληρωματικές διεργασίες

ημισφαιρική επικράτηση

ανατομική και λειτουργική ασυμμετρία του εγκεφάλου
και των νοητικών λειτουργιών που κάθε ημισφαίριο επιτελεί*

το **Αριστερό Ημισφαίριο** ειδικεύεται στην αναλυτική σκέψη
σσχολείται με «δύσκολες» διαδικασίες
θεωρείται η έδρα της λογικής

Δομή και Κατηγοριοποίηση

Αφαιρετική σκέψη
Χρονικές αλληλουχίες
Γραμμικότητα

Λογική, ορθολογισμός και επαγωγικός συλλογισμός

Γνώση και Μνήμη
Δεδομένα και επιχειρήματα
Σχεδιασμός και στόχοι
Ομιλία και γραφή

Κυριολεξία

Παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα

Σταθερότητα

Πειθαρχία και κανόνες

Εσωστρέφεια
Επιστήμες και Τεχνολογία

το **Δεξί Ημισφαίριο** ειδικεύεται στην σφαιρική, ολιστική σκέψη.
ασχολείται με «διασκεδαστικά» πράγματα
θεωρείται η έδρα των συναισθημάτων

Τυχαιότητα και Συσχετίσεις

Σύνθεση και συνδυασμοί
Οπτική αντίληψη του χώρου
Δημιουργικότητα

Συναισθήματα, ευαισθησία και σκέψη ΑΗΑ!

Απεικόνιση και Μάθηση από εμπειρία
Αρχικές εντυπώσεις
Διαίσθηση και ένστικτο
Εξωλεκτική επικοινωνία

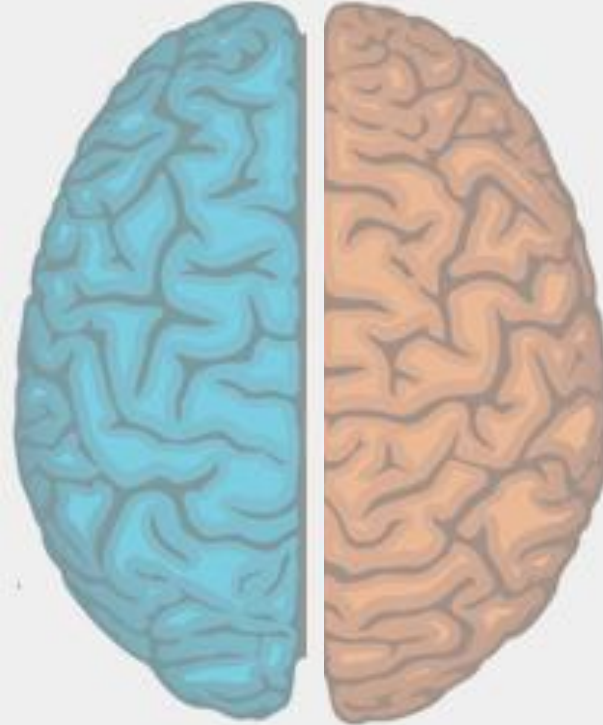
Χρώμα και Ρυθμός

Ευελξία και ποικιλία

Τόλμη

Αυθορμητισμός και απρόβλεπτο

Εξωστρέφεια
Εικαστικές/Παραστατικές Τέχνες και Μουσική

λειτουργίες αριστερού και δεξιού εγκεφαλικού ημισφαιρίου.

πηγή: Ανδρούτσου κ.ά., 2020, Ανδρούτσου & Ζώη, 2018* Androutsou et al, 2016, Ανδρούτσου, 2014

* συχνά συγχέεται με την πλαγιώση (πλευρίωση – πλευρικότητα – πλευροποίηση – πλευρική κυριαρχία – πλευρική επικράτηση)

ημισφαιρική επικράτηση

ανατομική και λειτουργική ασυμμετρία του εγκεφάλου
και των νοητικών λειτουργιών που κάθε ημισφαίριο επιτελεί

το **Αριστερό Ημισφαίριο** ειδικεύεται στην αναλυτική σκέψη
σσχολείται με «δύσκολες» διαδικασίες
θωρείται η έδρα της λογικής

το **Δεξί Ημισφαίριο** ειδικεύεται στην σφαιρική, ολιστική σκέψη.
ασχολείται με «διασκεδαστικά» πράγματα
θεωρείται η έδρα των συναισθημάτων

Δομή και Κατηγοριοποίηση

Αφαιρετική σκέψη
Χρονικές αλληλουχίες
Γραμμικότητα

Λογική, ορθολογισμός και επαγωγικός συλλογισμός

Γνώση και Μνήμη
Δεδομένα και επιχειρήματα
Σχεδιασμός και στόχοι
Ομιλία και γραφή

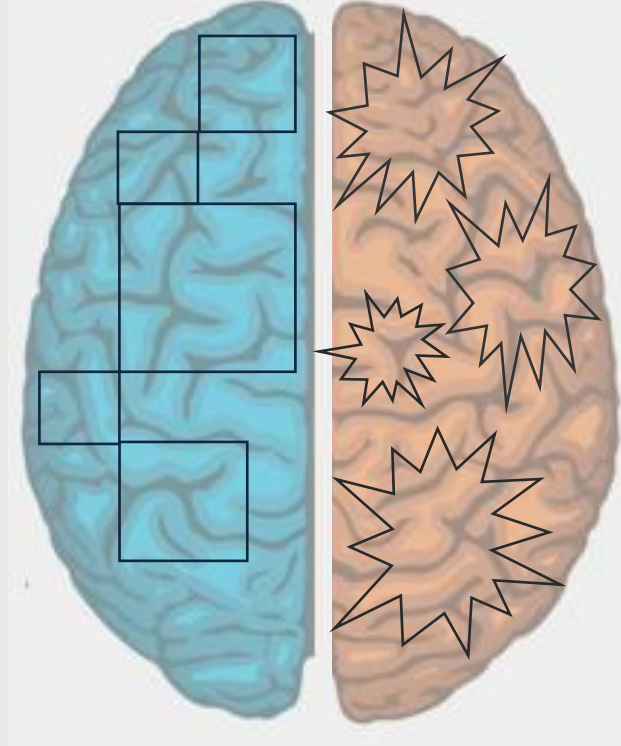
Κυριολεξία

Παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα

Σταθερότητα

Πειθαρχία και κανόνες

Εξωστρέφεια
Επιστήμες και Τεχνολογία

Τυχαιότητα και Συσχετίσεις

Σύνθεση και συνδυασμοί
Οπτική αντίληψη του χώρου
Δημιουργικότητα

Συναισθήματα, ευαισθησία και σκέψη ΑΗΑ!

Απεικόνιση και Μάθηση από εμπειρία
Αρχικές εντυπώσεις
Διαίσθηση και ένστικτο
Εξωλεκτική επικοινωνία

Χρώμα και Ρυθμός

Ευελξία και ποικιλία

Τόλμη

Αυθορμητισμός και απρόβλεπτο

Εξωστρέφεια
Εικαστικές/Παραστατικές Τέχνες και Μουσική

Λειτουργίες αριστερού και δεξιού εγκεφαλικού ημισφαιρίου.

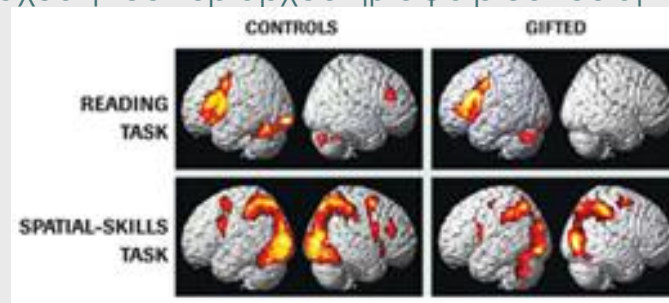
πηγή: Ανδρούτσου κ.ά., 2020, Ανδρούτσου & Ζώη, 2018' Androutsou et al, 2016, Ανδρούτσου, 2014

ο εγκέφαλος των χαρισματικών

- > σημαντικές ανατομικές διαφορές
- > διαφορετικά μοτίβα ανάπτυξης και διαφοροποιημένη δομή και τρόπος λειτουργίας
- > διαφορές στις εκτελεστικές λειτουργίες και στην κατανομή μεταξύ των δύο ημισφαιρίων του εγκεφάλου στην επιτέλεση επιμέρους ειδικών λειτουργιών
- > υψηλότερη νευρωνική διασυνδεσιμότητα και νευροπλαστικότητα
- > μικρότερη ενεργοποίηση αλλά υψηλότερο βαθμό αποδοτικότητας —μικρότερη κατανάλωση πόρων δηλαδή, και πιο αποτελεσματική χρήση τους
- > υψηλότερα επίπεδα πυκνότητας λευκής και φαιάς ουσίας —διαθεσιμότητα περισσότερων πόρων μεταφοράς της 'πληροφορίας' και περισσότερων πόρων επεξεργασίας

η διαδικασία μάθησης και σκέψης ενισχύεται όταν και οι δύο πλευρές του εγκεφάλου συμμετέχουν με ισορροπημένο τρόπο

τείνουμε να επεξεργαζόμαστε πληροφορίες χρησιμοποιώντας την κυρίαρχη πλευρά μας, και αυτό σημαίνει ακόμη μεγαλύτερη ενίσχυση του κυρίαρχου ημισφαιρίου του εγκεφάλου

ο εγκέφαλος των χαρισματικών

το Αριστερό Ημισφαίριο ειδικεύεται στην αναλυτική σκέψη.
ασχολείται με δύσκολες και 'σοβαρές' διαδικασίες:

"ορθολογιστής" χαρισματικός

«γραμμικός», σειριακός, λογικο-μαθηματικός στοχαστής

βαθιά αναλυτική διεισδυτική σκέψη

συγκεκριμένα ενδιαφέροντα

προσγειωμένος, **άκαμπτos**, τελειομανής

επιμονή στην κυριολεξία

αυτοπειθαρχημένος και οργανωτικός

εσωστρεφής, **απόμακρος**, λιγομίλητος, **"αντικοινωνικός"**

μεγάλη συναισθηματική ωριμότητα αλλά χωρίς έκφραση
συναισθήματος

ιδιαίτερες **δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία** και την
φανταστική προβολή

σοβαρότητα, **αυστηρότητα**, **επιβλητικότητα**

πολύ ώριμο χιούμορ

τα ευγενικά, ντροπαλά, ήσυχα, βολικά, καλά παιδιά
"παιδιά-πετρούλες"

[Asperger, ΥΛΑ, Κατάθλιψη, Ψυχαναγκαστικές
διαταραχές, σχιζοφρένεια, κλπ]

το Δεξί Ημισφαίριο ειδικεύεται στην σφαιρική, ολιστική σκέψη.
ασχολείται με 'διασκεδαστικά' πράγματα:

"δημιουργικός" χαρισματικός

αδιάκοπη ροή σκέψης, δυσκολεύεται να **κατεβάσει τους**
διακόπτες

σκέψη αha!, χασοτική, πολυδιάστατη

πολλά και διαφορετικά ενδιαφέροντα,

'παρορμητικός', ριψοκίνδυνος και αναβλητικός

πλούσια φαντασία

αμελής, περιπετειώδης, **ανοργάνωτος**

πολύ εξωστρεφής, πολύ φιλικός, πολύ ομιλητικός και
πολύ κοινωνικός

συναισθηματική **"ανωριμότητα"** και **"επιπολαιότητα"** αλλά
με ιδιαίτερη ευαισθησία και εγκαρδιότητα

ιδιαίτερες **δυσκολίες στην τήρηση ορίων και κοινωνικών**
κανόνων επικοινωνίας

'σκανταλιές', χαλαρότητα, απλότητα

δηκτικό χιούμορ → **"είρωνας"** και σαρκαστικός

τα ανήσυχα, ανυπόμονα, ανυπάκουα, χασοικά παιδιά
"παιδιά-ταραξίες"

[Δυσλεξία, ΔΕΠ-Υ, Αγχώδεις διαταραχές, διπολική
διαταραχή, ψύχωση, κλπ]

μικτός τύπος

χαρισματικοί στις επιστήμες και την τέχνη

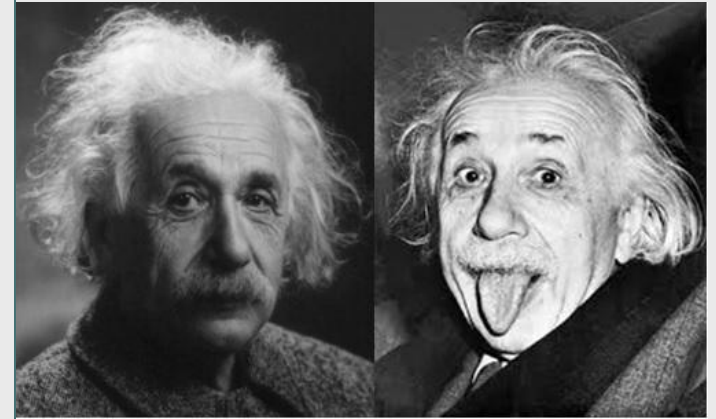
Marie Currie

Salvador Dali

Albert Einstein

εάν χρησιμοποιούμε καλύτερες μεθόδους διδασκαλίας
μπορούμε να κάνουμε κάποιον πιο έξυπνο?
ή ακόμη και χαρισματικό?

εάν χρησιμοποιούμε καλύτερες μεθόδους διδασκαλίας
μπορούμε να κάνουμε κάποιον πιο έξυπνο?
ή ακόμη και χαρισματικό?

μπορούν να βελτιωθούν υπάρχουσες δεξιότητες
μπορούν να αναπτυχθούν νέες δεξιότητες

μα δεν πρόκειται να αυξηθεί σημαντικά η ίδια η νοημοσύνη
δεν υπάρχει τρόπος να αυξήσουμε σημαντικά τους νοητικούς πόρους

δεν υπάρχει κάποια διεργασία που να 'δημιουργεί' χαρισματικούς
ή να μετατρέπει σε χαρισματικούς όσους δεν είναι ήδη χαρισματικοί

δεν υπάρχει κάποια διεργασία που να μετατρέπει
ένα παιδί με νοητική υστέρηση, σε άτομο με μέση νοημοσύνη
ένα άτομο με μέση νοημοσύνη, σε άτομο με ανώτερη νοημοσύνη
έναν χαρισματικό στο κατώφλι, σε ευφυή
έναν ευφυή σε μεγαλοφυή

σε τι ηλικία μπορούν να εντοπιστούν χαρακτηριστικά
χαρισματικότητας?

σε τι ηλικία μπορούν να εντοπιστούν χαρακτηριστικά χαρισματικότητας?

αναγνωρίζουμε χαρακτηριστικά ακόμη και σε νεογέννητα

Y

R

Θεαματικά γρήγορη αναπτυξιακή πορεία στα πρώτα χρόνια

μπορεί να συνεχίσει να επιταχύνεται μεγαλώνοντας
μπορεί όμως και επιβραδυνθεί ή και να καθυστερήσει

εξαρτάται από το περιβάλλον και τα ερεθίσματα

αναπτυξιακές προκλήσεις των χαρισματικών παιδιών

διανύουν την ίδια **αναπτυξιακή πορεία** όπως όλα τα παιδιά
όπως όλα τα παιδιά, τα χαρισματικά θα περπατήσουν, θα μιλήσουν, και θα κοινωνικοποιηθούν[?] καθώς μεγαλώνουν

αλλά τα χαρισματικά παιδιά θα το κάνουν **σε διαφορετικό χρόνο και με διαφορετικό τρόπο από τους συνομηλικούς τους**, και αυτό δημιουργεί μια άτυπη αναπτυξιακή πρόκληση

θα κατακτήσουν νωρίτερα τα περισσότερα αναπτυξιακά ορόσημα

κάποια παιδιά θα παραλείψουν κάποια αναπτυξιακά στάδια πλήρως
π.χ. μπορεί να περπατήσουν χωρίς να μπουσουλήσουν

ανεξάρτητη βούληση νωρίτερα —ένα παιδί 2 χρόνων με νοητική ηλικία τεσσάρων αρνείται να κοιμηθεί το μεσημέρι

πιο γρήγορα στα στάδια ανάπτυξης της φιλίας, δυσκολίες στις φιλίες με παιδιά της «ηλικίας» του, επειδή οι χρονολογικά συνομήλικοι δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στο είδος της φιλίας που τα χαρισματικά παιδιά —βάσει της νοητικής τους ηλικίας— περιμένουν και επιθυμούν («δεν έχουν τι να συζητήσουν»)

πιο προχωρημένο αναπτυξιακό στάδιο σε ότι αφορά το παιχνίδι, θα δυσκολευτεί πολύ να παίξει με ένα παιδί που βρίσκεται ένα έτος —ή/και περισσότερο— πίσω [το παράδειγμα των playmobil]

η ανεξαρτησία από τους γονείς θα καθυστερήσει —οι γονείς νοιώθουν την ανάγκη να «υποστηρίζουν» το χαρισματικό παιδί, είτε ψυχολογικά και κοινωνικά, είτε και οικονομικά δαπανώντας περισσότερα χρήματα και χρόνο για εκπαίδευση

γονείς και χαρισματικά παιδιά

συχνά οι γονείς
ξέρουν πως το παιδί τους είναι έξυπνο,
αλλά είναι χαρισματικό?

δεν «κινητοποιούνται» από τις αποκλίσεις στην κατάκτηση των αναπτυξιακών οροσήμων

- νέοι γονείς
- 'νορμαλοποίηση' των μοτίβων

οι πρώτες δυσκολίες ξεκινούν με την έναρξη του σχολείου και διαρκούν για όλη την ζωή

ακόμη και τα ελάχιστης σημασίας συμβάντα της παιδικής ηλικίας δεν αφήνουν τα χαρισματικά
παιδιά ανεπηρέαστα
και δεν αφήνουν ανεπηρέαστους ούτε τους γονείς

ψυχοσυναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες

κατανοούν ανώτερες αφηρημένες έννοιες αλλά δυσκολεύονται να τις διαχειριστούν [το παράδειγμα με τα κρινάκια]

η τελειομανία μπορεί να οδηγήσει σε φόβο αποτυχίας –το χαρισματικό παιδί προκειμένου να αποφύγει την αποτυχία μπορεί να αρνηθεί ακόμα και να δοκιμάσει να κάνει κάτι (συμπεριλαμβανομένης και της σχολικής προετοιμασίας στο σπίτι!)

αντιλαμβάνονται πέραν του προφανούς και μπορεί να γίνουν παρορμητικά και ριψοκίνδυνά ή μπορεί να χαρακτηρίζονται ως ντροπαλά/διστακτικά

μπορεί να χρειάζονται, ή να απαιτούν, όλες τις λεπτομέρειες πριν απαντήσουν σε ερωτήσεις ή πριν κάνουν αυτά που τους ζητούν

συμμετέχουν σε συζητήσεις ενηλίκων την μία στιγμή και μία επόμενη κλαίνει γιατί ο αδερφός τους τους πήρε το παιχνίδι

γίνονται ενοχλητικά, εριστικά ή/και 'χειριστικά' στην προσπάθειά τους να «πείσουν» με λογικά επιχειρήματα για τον λόγο για παράδειγμα για τον οποίο δεν θέλουν να κάνουν αυτά που τους ζητούν, ωστόσο, η ικανότητά τους να «πείθουν» τα κάνει να νιώθουν ιδιαίτερα ανασφαλή

ψυχοσυναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες

το πλούσιο και συχνά εξεζητημένο λεξιλόγιο θα προκαλέσει κοροϊδίες, που το κάνουν να νιώθει ταπεινομένο και πως έχει απορριφθεί [το παράδειγμα του «εμείς δειπνούμε»]

προτιμούν να συναναστρέφονται παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και ενήλικες –αυτό τα θέτει σε αυξημένο ρίσκο να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης, απειλών, επιθετικότητας, βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης/κακοποίησης

το ώριμο και οξύ χιούμορ και η ειλικρίνεια, μπορεί να εκληφθεί ως ειρωνεία, αναίδεια και προκλητικότητα και αυτός είναι ένας από τους λόγους που κάποιοι εκπαιδευτικοί μπορεί να αντιπαθούν –ακόμη και να εχθρεύονται– ένα χαρισματικό παιδί [το παράδειγμα του 4x4]

λόγω της έντονη ευαισθησία τους αντιλαμβάνονται την κριτική ή έναν γενικό θυμό ως ένα θέμα που αφορά εκείνα προσωπικά

ευαισθησία για κοινωνική δικαιοσύνη και καλά αναπτυγμένη αίσθηση του σωστού και του λάθους θα οδηγήσουν σε ανησυχία, στρες, άγχος και φόβο που μπορεί να τους προκαλέσει συνεχή διέργεση και αρνητικές αντιδράσεις, θα υποφέρουν από ‘κατάθλιψη’ λόγω της ίδιας τους της ύπαρξης και της αδυναμίας τους να ‘σηκώσουν’ το βάρος του κόσμου,

υψηλή ικανότητα ενσυναίσθησης και δικαιοσύνης θα οδηγήσει ένα χαρισματικό παιδί να «παρεμβαίνει» όταν πιστεύει πως ένα παιδί αδικείται, αλλά μπορεί να εισπράξει αποδοκιμασία και απόρριψη από το ίδιο το παιδί που θα θελήσει να υπερασπιστεί [το παράδειγμα του «μην ανακατεύεσαι»]

η ανεπτυγμένη ικανότητα ηγεσίας θα δημιουργήσει συγκρούσεις με τα άλλα παιδιά – δύσκολα θα παραιτηθεί από την ανάγκη του να βάζει τους κανόνες και να καθοδηγεί

overexcitabilities dabrowski

το χαρισματικό παιδί μπορεί

- > να μην τρώει συγκεκριμένα φαγητά
- > να μην πιάνει συγκεκριμένα αντικείμενα
- > να παραπονιέται ότι ζεσταίνεται ή ότι κρυώνει ενώ οι συνθήκες δεν το δικαιολογούν
- > να πονάει όταν το χτενίζουν ή να μην καταλαβαίνει όταν έχει χτυπήσει ...
- > να μην 'ησυχάζει' ή να κάθεται πολύ ήσυχο
- > να 'προκαλεί' ή να μένει 'απαθές'

κλπ.

τι συμβαίνει ?

παρουσιάζει υπερ-ευαισθησίες, υπο-ευαισθησίες ή και υπαισθησίες, τύπους «εντάσεων», οι οποίοι παρατηρούνται έντονα στα χαρισματικά παιδιά*

* Kamiriez Dabrowski, Πολωνός ψυχίατρος: αναγνώρισε πέντε τύπους «εντάσεων»
τα χαρισματικά παιδιά τείνουν να έχουν παραπάνω από έναν τύπους εντάσεων, με συνήθως ένας τύπος είναι κυρίαρχος

Αισθητηριακές υπερ-ευαισθησίες/υπαισθησίες

αυξημένη αντίληψη αισθητηριακών ερεθισμάτων: όραση, όσφρηση, γεύση, αφή και ακοή, κιναισθητική ή αιθουσαία¹, η ιδιοδεκτική², και η ιδιοαισθησία³ [το παράδειγμα 'βαμμένα κόκκινα μαλλιά']

αισθητηριακή υπερευαισθησία: διάγνωση ΔΕΠΥ (ADHD), ή συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες, ή προβλήματα συμπεριφοράς ή διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές

αισθητηριακή υπαισθησία: διάγνωση διαταραχών αισθητηριακής ολοκλήρωσης

Συναισθηματική υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

εξαιρετικά υψηλή συναισθηματική ευαισθησία

πολύ μικρή κλίμακα έκφρασης συναισθήματος –στα όρια της αναισθησίας [Το παράδειγμα «καλά να πάθει»]

¹ κιναισθητική ή αιθουσαία: η αισθητήρια οργάνωση των κινήσεων και του συντονισμού του κεφαλιού, των ματιών και τις αντιδράσεις ενάντια στην βαρύτητα, υποδηλώνει την θέση του σώματος μέσα στο περιβάλλον, είναι στην πραγματικότητα ο τρισδιάστατος δείκτης “είσαι εδώ” και είναι το πιο ισχυρό αισθητήριο σύστημα

² ιδιοδεκτική: η αισθητήρια οργάνωση επίγνωσης του σώματος, που βρίσκονται τα μέρη του σώματός μας και πώς μεταξύ τους, δηλαδή το αριστερό χέρι να γνωρίζει τι κάνει το δεξί χέρι. Με απλά λόγια, να γνωρίζει η δεξιά τι ποιεί η αριστερά

³ ιδιοαισθησία: η αισθητήρια οργάνωση των σωματοαντιληπτικών εμπειριών λόγω εξωτερικών και εσωτερικών ερεθισμάτων από φυσικά και χημικά φαινόμενα –καιρικά, ατμοσφαιρικά, κυματικά, ηλεκτρικά, μηχανικά, γεωμαγνητικά, θερμικά, κλπ.–, π.χ. η ατμοσφαιρική πίεση, η υγρασία, τα ηχητικά κύματα, κ.ά.

Διανοητική υπερ-ευαισθησία/'υπο-ευαισθησία'

έντονες νοητικές δραστηριότητες και διαρκής ροή σκέψης
η ανάγκη τους για απαντήσεις δημιουργεί [μεγάλα] προβλήματα

Ψυχοκινητική υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

περισσεία περιέργειας και η περισσεία ενέργειας

ψυχοκινητική υπερευαισθησία

διάγνωση συνδρόμου Υπερκινητικότητας
και Ελλειμματικής Προσοχής (ADHD)

ψυχοκινητική υπο-ευαισθησία

διάγνωση ψυχοκινητικής επιβράδυνσης ή
ψυχοκινητικής ανωριμότητας

Φαντασιακή υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

αυθορητισμός, ελεύθερο παιχνίδι, φαντασία

φαντάζονται με λεπτομέρειες ένα δημιούργημα αλλά δεν έχουν κατακτήσει πρακτικές δεξιότητες

η ζωηρή φαντασία μπορεί να προκαλέσει πολύ μεγάλη περιέργεια και να οδηγήσει σε ριψοκίνδυνες ενέργειες

ή μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλο στρες επειδή μπορεί να αντιληφθεί την χειρότερη πιθανή έκβαση και αυτό μπορεί να κρατάει τα παιδιά μακριά από το να ρισκάρουν ή να συμμετέχουν σε νέες καταστάσεις

Υπαρξιακή υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

φιλοσοφικού, θεολογικού, θρησκευτικού*, υπαρξιακού περιεχομένου ζητήματα απασχολούν έντονα το χαρισματικό παιδί

δημιουργούνται έντονοι φόβοι και σκέψεις γύρω από τον θάνατο, την ζωή, τον θεό και την τιμωρία, την επιστήμη, τον πολιτισμό, και τον άνθρωπο

εύκολα ολισθαίνουν σε μεταφυσικές προσεγγίσεις, υπερβατικές θεωρήσεις, συνομωσιολογικές εικασίες, δοξασίες και προκαταλήψεις

* έντονο θρησκευτικό στοιχείο στην οικογένεια, αποτελεί εξαιρετικά αρνητικό προγνωστικό παράγοντα για εμφάνιση ψυχικών και ψυχιατρικών διαταραχών στην ύστερη εφηβεία και στην πρώτη ενηλικίωση

δύο υπο-ομάδες χαρισματικών ατόμων βρίσκονται σε κίνδυνο για πολύ σοβαρά προβλήματα:

> τα ακραία-χαρισματικά παιδιά (145+)

και

> τα παιδιά με διπλή διαφοροποίηση –χαρισματικά με αναπηρία ή άλλη δυσκολία

αναπηρία: π.χ. εγκεφαλική παράλυση

αισθητηριακές διαταραχές –τυφλοί/κωφοί

ειδικές μαθησιακές δυσκολίες –δυσλεξία/ΔΕΠ-Υ/ΔΑΦ/Δυσπραξίες, ...

διαταραχές ψυχικής υγείας: ΙΔΨ, Κατάθλιψη, Διπολική..

που παρεμβαίνουν στην ικανότητά τους να μαθαίνουν αποτελεσματικά σε ένα παραδοσιακό περιβάλλον

δυσκολίες στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή

που μπορεί να οδηγήσει σε διαταραχές ψυχικής υγείας, όπως η κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές, ή/και αργότερα ψυχιατρικές διαταραχές (κυρίως όταν δεν υπάρχει υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον ή/και όταν δεν έχουν τις μαθησιακές ευκαιρίες που χρειάζονται)

ακραίες συγκρούσεις λόγω των ενδογενών και εξωγενών ασυγχρονιών τους::

μεγάλες δυνατότητες και ταυτόχρονα αισθάνονται και ανεπαρκείς

ακραία-χαρισματικά παιδιά (145+):

γνωστικά και γνωσιακά πολύ διαφορετικά από τους χρονολογικά συνομηλίκους τους —πολύ δύσκολο —έως και αδύνατον— να εναρμονιστούν και να χτίσουν υγιείς σχέσεις που να διαρκούν

λεξιλόγιο που οι συνομήλικοί τους δεν καταλαβαίνουν, αναζητούν πιο ώριμες σχέσεις φιλίας, έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα

έχουν «ελλείμματα» σε κοινωνικές δεξιότητες επικοινωνίας ή παρουσιάζουν ενοχλητικές συμπεριφορές που αναγκάζουν τα άλλα παιδιά να αποστασιοποιηθούν και οδηγούν σε κοινωνική απόρριψη:

αδιάκοπη ομιλία, αδυναμία να καθίσουν πολύ «αποσυρμένα», με ακατάλληλους τρόπους ήσυχα, δυσκολία να μείνουν εστιασμένα επικοινωνίας/αγγίγματος/συμμετοχής/ εμπλοκής

ακραία απομόνωση και μοναξιά —η απόσταση που τους χωρίζει από τους άλλους χαρισματικούς, είναι όση απόσταση χωρίζει τους χαρισματικούς από τα άτομα με μέση νοημοσύνη

διπλή διαφοροποίηση:

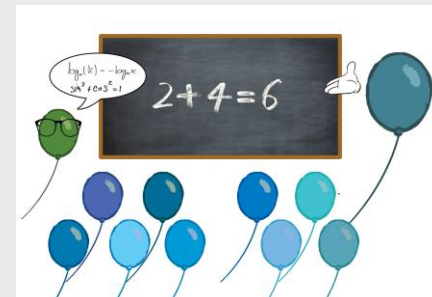
η συνύπαρξη “αναπηρίας” και “χαρισματικότητας” προκαλεί έντονες αντιθέσεις και εσωτερικές συγκρούσεις καθώς η αναπηρία δεν επιτρέπει τα «υψηλά» προσδοκώμενα αποτελέσματα που η χαρισματικότητα προσδίδει

η αναπηρία ή η δυσκολία προεξάρχει —θα οδηγήσει έναν χαρισματικό ανάπηρο σε ειδικό σχολείο όπου το εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι κατώτερο των νοητικών αναγκών του

αυξημένες ανάγκες και επιθυμίες για αυτονομία και αυτοδιαχείριση που η αναπηρία δεν επιτρέπει να πραγματοποιηθούν, με αποτέλεσμα να βιώνουν καθημερινά αισθήματα ανικανότητας και αναξιοσύνης

μερικές αναπηρίες μπορεί να έχουν επιπτώσεις στην επικοινωνία —για παράδειγμα μπορεί να χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να ολοκληρώσει μία φράση ή μία πρόταση, και αυτό μπορεί να κάνει το χαρισματικό άτομο με αναπηρία να απομονώνεται ακόμη περισσότερο και να στερείται κοινωνικές επαφές που έχει ανάγκη

αίσθημα ακόμη πιο έντονης περιθωριοποίησης και κοινωνικής απομόνωσης

λανθασμένες διαγνώσεις

τα χαρισματικά άτομα ενώ διαφέρουν από το μέσο όρο
συνήθως **κρίνονται** από ένα σύνολο προτύπων που αφορούν τον **γενικό πληθυσμό**

παρά τη χαρισματικότητα —ή ακριβώς λόγω της χαρισματικότητας—
εμφανίζουν σημαντικά διαφοροποιημένα επίπεδα μαθησιακών
ικανοτήτων

ΟΙ **δυσκολίες** —που σχετίζονται με τα πολύπλοκα ασύγχρονα ενδογενή και εξωγενή
αναπτυξιακά χαρακτηριστικά τους— αποτελούν **δευτερογενή εγγενή**
χαρακτηριστικά της χαρισματικότητας

συχνά εκλαμβάνονται λανθασμένα ως ενδείξεις διαταραχής ή παθολογίας

αυτό που χαρακτηρίζεται ως παθολογικό στον γενικό πληθυσμό
είναι απολύτως φυσικό και απολύτως 'υγιές' για το χαρισματικό άτομο

το χαρισματικό παιδί —και ισχύει και για τον έφηβο και τον ενήλικα— θα πρέπει:
να «απομάθει» τον **εγγενή τρόπο** που ο εγκέφαλός του λειτουργεί
και να αρνηθεί την **αληθινή** του **φύση**

η έναρξη των δυσκολιών ξεκινά με την έναρξη των σχολικών χρόνων

η σχολική διαδικασία αφού πρώτα καταστήσει τον χαρισματικό μαθητή
μη λειτουργικό και μη αποδοτικό
θα τον στείλει κατόπιν για αξιολόγηση

Misdiagnosis in "gifted" & twice-exceptional (2e) patients

Traits of "giftedness" are often misunderstood

SENSORY PROCESSING DISORDER

Many gifted & twice-exceptional (2e) kids have heightened experiences – and responses – when it comes to one or more of the five senses (sight, sound, touch, taste & smell).

ATTENTION DEFICIT HYPERACTIVITY DISORDER

One trait of giftedness that, on the surface, mimics ADHD is an inability to ignore other stimuli. Another is that some gifted & 2e children have a hard time sitting still – or even sleeping.

HIGH-FUNCTIONING AUTISM

Asperger's is one of many ways a child can be both gifted & have a disability. However, not every exceptionally smart, highly analytical child who has poor eye contact & grapples with social nuances, has a spectrum disorder.

OBSESSIVE COMPULSIVE DISORDER

Research suggests that intelligence & OCD do seem to be linked; however, some gifted kids are simply idealists or perfectionists. Many also place high value on rules & order.

Based on a 2011 survey by the non-profit organization SENQ (Supporting Emotional Needs of the Gifted)

SENQ.ORG

Λανθασμένες διαγνώσεις: Χαρισματικοί και Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

η μεγαλύτερη υποομάδα των διπλά διαφοροποιημένων

παρά τη χαρισματικότητα —ή ακριβώς λόγω της χαρισματικότητας— εμφανίζουν **σημαντικά διαφοροποιημένα επίπεδα μαθησιακών ικανοτήτων**

ο σύνθετος τρόπος που διαβάζουν —σε «μπλοκς» (δύο – τρεις ή και περισσότερες λέξεις μαζί), «διαγώνια» (χρησιμοποιώντας την περιφερική όραση), «αποθησαυριστικά» (τα κύρια σημεία), «σκανάρωντας» (βασικούς όρους, λέξεις-κλειδιά, ή εκφράσεις), «κατατμηστικά» (τα πιο σημαντικά τμήματα του κειμένου)— διαφοροποιείται απόλυτα από τον τρόπο που το σχολείο αξιώνει να διαβάζουν —σειριακά και γραμμικά γράμμα-γράμμα, κατόπιν, τυπογραφική συλλαβή-συλλαβή, και κατόπιν την λέξη ολόκληρη

ο κακός γραφικός χαρακτήρας εκλαμβάνεται ως ένδειξη δυσλεξίας —μα υποδηλώνει την ταχύτερη επεξεργασία των πληροφοριών και την ταχύτερη παραγωγή σκέψεων που το μάτι και το χέρι δεν μπορούν να ακολουθήσουν συχνά παγιδεύονται στην επιλογή να γράψουν καλά, με ωραία γράμματα, και να χάσουν τον ειρμό τους ή να εστιάσουν στο να αποτυπώσουν τις σκέψεις τους οπότε θα δώσουν ελάχιστη σημασία στην γραφή τους

κατανοούν και αντιλαμβάνονται τις μαθηματικές έννοιες με διαφορετικούς τρόπους —επιστρατεύουν περίπλοκες στρατηγικές επίλυσης και εναλλακτικούς τρόπους αναπαράστασης, αντιστρέφουν συλλογιστικές, αντλούν μοτίβα από ήδη γνωστές δομές και τα εφαρμόζουν σε άλλες πολύπλοκες διαδικασίες, δοκιμάζουν προσεγγιστικές μεθόδους, αναγνωρίζουν ομοιότητες, διαφορές και πρότυπα, χρησιμοποιούν αναλογίες, 'κατασκευάζουν' δικούς τους μηχανισμούς συσχετίσεων, μεταφέρουν μαθηματικές έννοιες σε μία μη γνωστή συνθήκη, εμφανίζονται επίμονοι και προσηλωμένοι στην επίλυση σημαντικών και περίπλοκων προβλημάτων, ή βρίσκουν το σωστό αποτέλεσμα χωρίς να μπορούν να περιγράψουν τα ενδιάμεσα στάδια

διαγιγνώσκονται με ΕΔΜ ή μπορεί να παραμείνουν χωρίς διάγνωση —οι ικανότητές τους αλλά και τα αδύναμα σημεία τους τούς επιτρέπουν να κινούνται στη μέση επίδοση και μπορεί να μην εντοπιστούν ούτε ως χαρισματικοί, ούτε ως άτομα με ΕΔΜ

Λανθασμένες διαγνώσεις: Χαρισματικοί και ΔΕΠΥ

πολλά χαρισματικά παιδιά δεξιάς ημισφαιρικής επικράτησης
δεν επικεντρώνουν την προσοχή τους δεν τους ενδιαφέρει το θέμα
δεν ολοκληρώνουν εργασίες που τους είναι αδιάφορες
δεν ακολουθούν οδηγίες ενώ έχουν κάνει ήδη το δικό τους πλάνο μέσα στο μυαλό τους
δεν οργανώσουν τα προσωπικά τους αντικείμενα με τρόπους που είναι ακατάλληλοι για εκείνα
δεν μπορούν να καθίσουν ήσυχα –διότι υπάρχουν ένα σωρό ενδιαφέροντα πράγματα γύρω τους
λησμονούν ‘σημαντικά’ πράγματα –που όμως δεν είναι σημαντικά για εκείνα
χάνουν συνεχώς τα πράγματά τους –δεν θα τους χρησιμεύσει σε τίποτα η γομολάστιχα
φθείρουν ή χαλούν τα πράγματά τους –νευροβιολογικά καθορισμένη αντίληψη και έλεγχος των άκρων
έχουν υψηλή ενεργητικότητα τους –νευροβιολογικά καθορισμένη
είναι ανυπομόνα –όταν είναι ενθουσιασμένα
είναι ‘παρορμητικά’ –τους αρέσει να δοκιμάζουν νέες εμπειρίες
ένα τέτοιο μοτίβο συμπεριφορών μπορεί εύκολα να εκληφθεί ως συμπτωματολογία ΔΕΠ-Υ και να οδηγήσει σε ανάλογη ‘διάγνωση’
ιδιαίτερα εάν αγνοηθεί το **αναπτυξιακό επίπεδο των χαρισματικών παιδιών** –που είναι ασύμβατο με την χρονολογική ηλικία*

* το χαρισματικό παιδί με χρονολογική ηλικία 7 και νοητική ηλικία 10, θα αντιμετωπιστεί ως 7χρονο ενώ στην πραγματικότητα θα συμπεριφέρεται ως 10 ετών, και θα θέλει να δοκιμάζει δραστηριότητες που είναι συμβατές με την νοητική του ηλικία αλλά όχι με την χρονολογική

Λανθασμένες διαγνώσεις: Χαρισματικοί και Φάσμα

πολλοί χαρισματικοί είναι τελειομανείς και θέλουν να τηρείται με συνέπεια και ακρίβεια κάποιο πρόγραμμα.

επιπλέον η χαμηλή ανεκτικότητα τους στα λάθη
η ευαισθησία τους σε ήχους/μυρωδιές/γεύσεις
το πάθος τους για απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς,
η ασύγχρονη ανάπτυξη και η απομόνωση

μπορεί εύκολα να οδηγήσουν σε διάγνωση στο Φάσμα, ιδιαίτερα όταν τα χαρακτηριστικά αυτά λογίζονται ως ελλείμματα στην κοινωνική τους λειτουργικότητα

αλλά οι χαρισματικοί **επιδιώκουν φιλίες και κοινωνικές σχέσεις** και γίνονται εξαιρετικά κοινωνικοί όταν βρουν συνομιλητές με κοινά ενδιαφέροντα

Λανθασμένες διαγνώσεις: Χαρισματικοί και Συναισθηματικές Διαταραχές / Διαταραχές Διάθεσης / Διαταραχές Συμπεριφοράς

οι Δεξιάς Ημισφαιρικής Επικράτησης Χαρισματικοί (παιδιά, έφηβοι και ενήλικες)

έχουν ξεσπάσματα θυμού ή/και επιθετική συμπεριφορά ως απάντηση σε πιθανή απόρριψη
έχουν φτωχή ανοχή και δεκτικότητα στους λιγότερο ικανούς –ιδιαίτερα όταν κρίνονται από αυτούς
μπαίνουν σε έντονες ανταγωνιστικές συζητήσεις
αμφισβητούν κανόνες και παραδοσιακά πρότυπα
ασκούν αυστηρή κριτική σε άτομα «εξουσίας»
εμφανίζονται συχνά ως ισχυρογνώμονες, αδιάλλακτοι, πεισματάριδες και 'ξεροκέφαλοι'
κρίνουν και επικρίνουν τα πάντα και τους πάντες
απορρίπτουν τα «είδωλα» και τις «ψευδο-αυθεντίες»
γίνονται 'θύματα' της ευαισθησίας τους

οι Αριστερής Ημισφαιρικής Επικράτησης Χαρισματικοί (παιδιά, έφηβοι και ενήλικες)

είναι εσωστρεφείς,
κρίνουν αυστηρά τον εαυτό τους,
νιώθουν ότι δεν «ταιριάζουν»
απομονώνονται
μπορεί να είναι πολύ μοναχικοί
απογοητεύονται εύκολα
βιώνουν αισθήματα ματαιώσης
βιώνουν θλίψη που σχετίζεται με υπαρξιακά ερωτήματα και αγωνίες
που θα ορισθούν ως κατάθλιψη, κοινωνική απόσυρση, κοινωνική φοβία

χαρισματικοί μαθητές και υποεπίδοση χαρισματικοί μαθητές και σχολική διαρροή (drop out)

«υποεπίδοση»: ασυμφωνία ανάμεσα στο δυνητικό και στο πραγματικό επίπεδο ακαδημαϊκής επίδοσης –το φαινόμενο δείχνει εντελώς αντιφατικό, καθώς χαρισματικότητα και χαμηλές επιδόσεις/αποτυχία/ και εγκατάλειψη θεωρούνται εξ' ολοκλήρου αντίθετες

τα χαρισματικά παιδιά στην πραγματικότητα βιώνουν **διαρκή στέρηση**, διαρκή πενία, και μπορεί να υποστούν έντονο τραύμα και μόνιμη **αποδυνάμωση** των **ικανοτήτων** τους

οι μόνιμα ανεκπλήρωτες μαθησιακές ανάγκες τους οδηγούν σε «παραίτηση»

επιδόσεις χαμηλότερες από τις αναμενόμενες,

κατά κανόνα «αποτυγχάνουν» στις εξετάσεις –ασυμφωνία μεταξύ μαθησιακού στυλ και εξεταστικής διαδικασίας*

συχνά εγκαταλείπουν το σχολείο –έως την Δ' Δημοτικού τα μισά περίπου χαρισματικά παιδιά εγκαταλείπουν συναισθηματικά το σχολείο, στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου και τις δύο πρώτες τάξεις του Λυκείου εγκαταλείπουν την φοίτηση

* [το παράδειγμα των θεμάτων εξετάσεων]

άλλες δυσκολίες/'διαγνώσεις'

επιλογές που σχετίζονται με την πορεία ζωής

επιλογές σπουδών/επιλογή καριέρας

συντροφικές σχέσεις/οικογένεια

χαμηλή αυτοεκτίμηση/αυτοπεποίθηση - υψηλή αυτοεκτίμηση/αυτοπεποίθηση -στα όρια της αλαζονείας

κυκλοθυμία/κατάθλιψη/αυτοτραυματισμοί/αυτοκτονικός ιδεασμός/απόπειρες αυτοκτονίας

“διαταραχές προσαρμογής” (και δυστυχώς όχι μόνον όταν σχετίζονται με δύσκολα γεγονότα της ζωής)

“διαταραχές σκέψης” (γίνονται επιφυλακτικά, δύσπιστα, καχύποπτα ...)

‘εμμονές’/ ‘φοβίες’/ ‘έντονη προσκόλληση’

‘επίπεδο’ συναισθήματα/μικρή κλίμακα στην έκφραση συναισθήματος

έντονα συναισθήματα/έντονη έκφραση συναισθήματος -όχι μόνον σε ένταση αλλά και σε βάθος

σεξουαλική ασυδοσία/σεξουαλική πενία

ζητήματα ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού

παραβατική συμπεριφορά

χρήση ουσιών/άλλες εξαρτήσεις (αλκοόλ, internet, τυχερά παιχνίδια, συναισθηματικές εξαρτήσεις)

διατροφικές διαταραχές (βουλιμία/νευρική ανορεξία –δύσκολα διαγιγνώσκεται στα αγόρια)

‘διαγνώσεις’/παραδιαγνώσεις/λανθασμένες διαγνώσεις –για ‘στοιχεία’: διαταραχών προσωπικότητας, σχιζοφρένειας, ψύχωσης, διπολικής, κατάθλιψης...

εγγενή (γενετικά και κληρονομικά) χαρακτηριστικά

νευροβιολογική βάση του εγκεφάλου

και περιβαλλοντικά πλαίσια

αποτελούν προγνωστικούς παράγοντες για την αναπτυξιακή πορεία

του χαρισματικού (παιδιού, εφήβου και ενήλικα)

και για το είδος, την φύση και τον βαθμό των δυσκολιών
που θα παρουσιαστούν

όλα τα περιβάλλοντα είναι δυσλειτουργικά για τον χαρισματικό:

το σχολείο
με τους φίλους
στον στρατό

η γειτονιά
με τους εκπαιδευτικούς
στο εργασιακό περιβάλλον

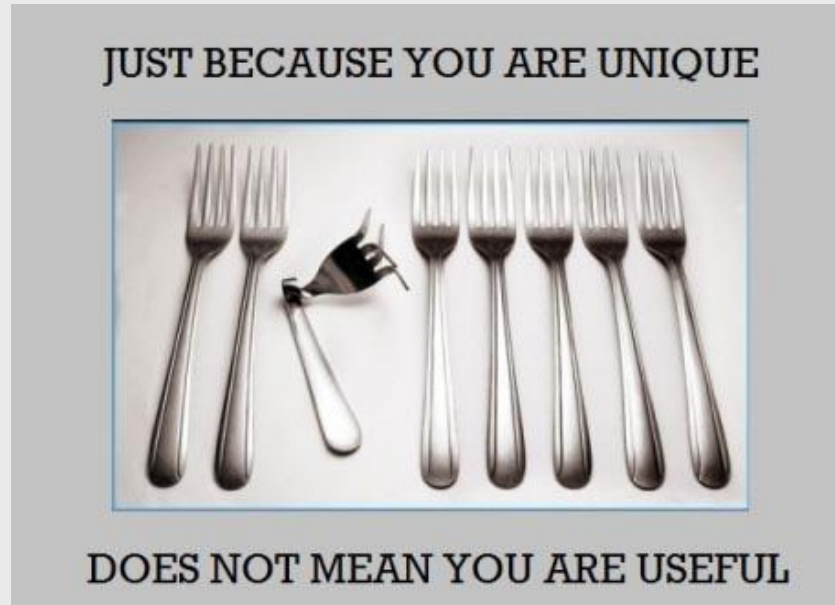
οι εξωσχολικές δραστηριότητες
στο Πανεπιστήμιο
ακόμη και η ίδια η οικογένεια

και αυτό έχει ως αποτέλεσμα συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες,
που εδράζονται σε χρόνια και διαρκή αισθήματα απογοήτευσης και ματαίωσης,
έλλειψη πληρότητας, μοναξιά, έντονη δυσαρέσκεια και δυσφορία,
χαμηλή αυτοεκτίμηση, άγχος,
προβλήματα σχέσεων,

«αποτυχία» στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στο εργασιακό και κοινωνικό πλαίσιο, στην
δημιουργία και διατήρηση συντροφικών σχέσεων/οικογένειας

δεν αρκεί να πούμε στον χαρισματικό
«είσαι μοναδικός, και αυτό είναι υπέροχο»

γιατί θα απαντήσει

ο χαρισματικός συχνά νοιώθει «ελαττωματικός»

ο χαρισματικός νοιώθει πως
εάν είναι ο εαυτός του δεν θα “ανήκει”
εάν “ανήκει” δεν θα είναι ο εαυτός του

η χαρισματικότητα δεν είναι ταμπέλα,
δεν είναι αναπτυξιακό στάδιο που θα διανηθεί και θα ολοκληρωθεί
δεν είναι διαταραχή,
δεν είναι παθολογία
η χαρισματικότητα είναι ταυτότητα

και τα χαρισματικά άτομα
έχουν ανάγκη ενθάρρυνσης, πρόκλησης, έμπνευσης, υποστήριξης

και συχνά, δεν χρειάζονται κανενός άλλου είδους αντιμετώπιση
παρά μόνον **αποδοχή** και **καταξίωση των εγγενών χαρακτηριστικών** τους
και των απολύτως φυσικών και υγιών **συμπεριφορών** τους
για να κατανοήσουν ότι μπορούν να ταιριάζουν χωρίς να ανήκουν
και μπορούν να ανήκουν χωρίς να θυσιάζουν την αληθινή τους φύση

Βιβλιογραφία

- Amend E.R., & Peters D.B. (2012). *Misdiagnosis, Dual diagnosis, and missed diagnosis of gifted children and adults*. SENG Conference, CE Workshop, July 13.
- Amunts, K. (2010). Structural indices of asymmetry. In Kenneth Hugdahl & René Westerhausen (Eds), *The Two Halves of the Brain: Information Processing in the Cerebral Hemispheres*. The MIT Press, pp. 145-175.
- Ανδρούτσου, Β. (2021). Προσεγγίζοντας την Χαρισματικότητα: Εκπαιδευτική και συμβουλευτική υποστήριξη χαρισματικών παιδιών, εφήβων και ενηλίκων και των οικογενειών τους: Εκπαιδευτικές σημειώσεις. Ετήσιο Πρόγραμμα Εξειδίκευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου
- Ανδρούτσου Β., κ.ά. (2020). [επανα-]προσδιορίζοντας την χαρισματικότητα. Ψηφιακό Συνέδριο “ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ”. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ–ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΨΥΧΙΚΗΣ & ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ, 3 – 5 Ιουλίου 2020
- Ανδρούτσου, Β. & Ζώη, Ε. (2018). Συμβουλευτική χαρισματικών ενηλίκων: μελέτη περίπτωσης. 1η Ημερίδα “Γέφυρες ενότητας στη Συμβουλευτική”. Ελληνική Εταιρεία Συμβουλευτικής και Εργαστήριο Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Συμβουλευτικής και Έρευνας του ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 20.10.2018
- Ανδρούτσου, Β. & Ζώη, Ε. (2018). Κατανοώντας τον εγκέφαλο των χαρισματικών. 1ο Διεπιστημονικό Συμπόσιο “Πώς Μαθαίνει ο Εγκέφαλος - ΠΜΕ”. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – ΤΕΙ Ηπείρου – Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ηπείρου, Ιωάννινα, 01– 03.06.2018.
- Ζώη, Ε. & Ανδρούτσου, Β. (2017). Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά χαρισματικών παιδιών που οδηγούν σε λανθασμένες διαγνώσεις. Επιστημονικό Συνέδριο “Συμβουλευτική-Coaching-Διαμεσολάβηση και Διευκόλυνση: Γεφυρώνοντας τις διαφορές για μια νέα Συμβουλευτική της Κρίσης”. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Θεσσαλονίκη, 07–08.10.2017
- Ανδρούτσου, Β. & Ζώη, Ε. (2017). Αφυπνίζοντας τον κοιμώμενο γίγαντα: Συμβουλευτική σε χαρισματικούς ενήλικες. Επιστημονικό Συνέδριο “Συμβουλευτική-Coaching-Διαμεσολάβηση και Διευκόλυνση: Γεφυρώνοντας τις διαφορές για μια νέα Συμβουλευτική της Κρίσης”. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Θεσσαλονίκη, 07–08.10.2017
- Ανδρούτσου, Β., κ.ά. (2017). *Cheetah στην Αίθουσα. Τα Χαρισματικά παιδιά στην Εκπαίδευση: Ελλείψεις και Παραλείψεις*. 1ο Επιστημονικό Συνέδριο “Έρευνα και Καινοτομία στην Παιδοψυχολογία και την Παιδοψυχιατρική – Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις και Προοπτικές”. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Θεσσαλονίκη, 18-19.02.2017
- Ανδρούτσου, Β., Νίκα, Γ., Φωτοπούλου, Β., & Καστάνοβα, Μ. (2016). *Βραχεία θεραπεία εστιασμένη στη χαρισματικότητα*. 9ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο EFTA, Αθήνα, 28.09 – 01.10.2016. <http://giftedchildrengr.blogspot.gr/2017/01/blog-post.html>
- Androutsou, V., et al (2016). *Choosing effective therapeutic techniques based on most dominant characteristics of gifted clients*. 9th European Conference of the European Family Therapy Association – EFTA, Athens, 2016 September 28th–October 1st
- Androutsou, V., et al (2016). *Brief Therapy Focused on Giftedness – BTFG**. 9th European Conference of the European Family Therapy Association – EFTA, Athens, 2016 September 28th–October 1st
- Ανδρούτσου Β., Τσάκωνα Ε., Μπαντέλη Ρ., & Δήμου Α. (2015). *Διπλή Διαφοροποίηση, Λανθασμένες Διαγνώσεις, και Εργαλεία Αξιολόγησης της Χαρισματικότητας*. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΨΕΒΕ "Ψυχολογία και Εκπαίδευση". Ιωάννινα, 9-11.10.2015. <http://giftedchildrengr.blogspot.gr/2015/10/blog-post.html>
- Ανδρούτσου, Β. (2014). *Χαρισματικά παιδιά : παιδιά σε κίνδυνο*. Διπλωματική εργασία στα πλαίσια του Τετραετούς Επαγγελματικού Προγράμματος Εκπαίδευσης στη Συστημική – Οικογενειακή Θεραπεία της ΕΣΥΘΕΠΑΣ (Αδημοσίευτη).
- Clark, B. (1997). *Growing up gifted*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Dabrowski, K. (1972). *Psychoneurosis is not an illness*. London: Gryf

- Duncan, Sh., Goodwin, C., Haase, J., & Wilson, S. (2019). *Neuroscience of Giftedness*. Gifted Research & Outreach
- Fornito, A., Zalesky, A., & Bullmore, E.T. (2016). *Foundamentals of Brain Network Analysis*. Academic Press
- Ζώη, Ε., & Ανδρούτσου, Β. (2017). *Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά χαρισματικών παιδιών που οδηγούν σε λανθασμένες διαγνώσεις*. 1^ο Συνέδριο Counseling - Coaching : Διαμεσολάβηση και Διευκόλυνση : Γεφυρώνοντας τις διαφορές για μια νέα Συμβουλευτική της Κρίσης. Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Επαγγελματικά Προγράμματα Ενδυνάμωσης και Συμβουλευτικής, Θεσσαλονίκη, 7-8.10.2017.
<http://giftedchildrengre.blogspot.gr/2017>
- Girn, M., Mills, C., & Christoff, K. (2019). Linking brain network reconfiguration and intelligence: Are we there yet? *Trends in Neuroscience and Education*, 20(Mar): 62-70.
- Givens, D.B. (2020). Nonverbal Steps to the Origin of Language. In R.J. Sternberg & A. Kostić, *Social Intelligence and Nonverbal Communication*, Palgrave Macmillan. pp. 163-189.
- Goriounova, N.A., & Mansvelder, H.D. (2019). Genes, Cells and Brain Areas of Intelligence. *Frontiers in Human Neuroscience*, 13(Feb), 44
- Harrison, D.W. (2015). *Brain Asymmetry and Neural Systems: Foundations in Clinical Neuroscience and Neuropsychology*. Springer.
- Jacobsen, M. (1999). *The gifted adult*. New York: Ballantine.
- Kaur, Sh. (2019). The Neuroscience of Giftedness. *Gifted India*, 2019(Jul, 12).
- Mendaglio, S., Peterson, J., (2007). *Models of counseling gifted children, adolescents and young adults*. Waco: Prufrock.
- Posner, M.I., & Barbey, A.K. (2020). General intelligence in the age of neuroimaging. *Trends in Neuroscience and Education*, 20(Mar):100126. <https://doi.org/10.1016/j.tine.2020.100126>
- Sousa, D. (2010). *How the gifted brain learns*. 2nd ed. Corwin
- Streznewski, M. (1999). *Gifted Grownups*. New York: Wiley and Sons.
- Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Χαρισματικών και Ταλαντούχων Παιδιών. <http://giftedchildrengre.blogspot.gr> (©2014 – 2021).
- Tetreault, N., Haase, J., & Duncan, S. (2016). *The Gifted Brain*. Gifted Research and outreach
- Τόμπρου, Δ.- Μ. (2013). *Μελέτη λειτουργικής πλευρίωσης σε παιδιά υψηλής, μέσης και χαμηλής νοημοσύνης με τη χρήση συμπεριφορικών δεικτών και απεικόνισης εγκεφάλου*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.
- Τριάρχου, Λ. (2015). *Νευροβιολογικές Βάσεις στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
- Yermish, A. (2010). *Cheetahs on the Couch: Issues Affecting the Therapeutic Working Alliance With Clients Who Are Cognitively Gifted: Thesis*. Massachusetts School of Professional Psychology.
- Webb, J.T., Amend, E.R., Webb, N.E., Goerss, J., Beljan, P., & Olenchak, F.R. (2005). *Misdiagnosis and dual diagnoses of gifted children and adults: ADHD, Bipolar, OCD, Asperger's, depression, and other disorders*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.

θυμηθείτε στην αρχή της παρουσίασης, τον Α., και τον Β. και ‘ξαναδιαβάστε’ τα ‘συμπτώματα’ και τις ‘διαγνώσεις’

και αναζητήστε μία απάντηση για το εάν τελικά γνωρίζετε προσωπικά κάποιον χαρισματικό

... σας ευχαριστώ για τον χρόνο σας

Βάσω Ανδρούτσου

Συστημική οικογενειακή θεραπεύτρια

Ιδρυτικό μέλος και Επιστημονική Υπεύθυνη της Ανήκειν ΚοινΣΕπ

Ιδρυτικό Μέλος και Πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων Χαρισματικών Παιδιών

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΠΜΣ “Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων, Εξαρτήσεις και Νέες Τεχνολογίες”

Φοιτήτρια Ψυχολογίας στο London Metropolitan University

Εκπαιδεύτρια/Επόπτρια

τ. Εργαστηριακό Μέλος Τμήματος Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλος της European Family Therapy Association

Το υλικό διατίθεται με άδεια :

[Creative Commons:](#)

[Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές](#)

Αυτή η άδεια επιτρέπει τον διαμοιρασμό —αντιγραφή και αναδιανομή με κάθε μέσο και τρόπο— και την προσαρμογή —σύμειξη, τροποποίηση και [ανα]δημιουργία— αυτού του έργου, κατά μη-εμπορικό τρόπο, με την προϋπόθεση πως θα γίνεται με καταχώρηση αναφοράς στον δημιουργό και στην αρχική δημιουργία, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά εάν έχουν γίνει αλλαγές, και το νέο έργο που θα παράγεται θα υπάγεται στους ίδιους κανόνες όπως το πρωτότυπο και θα διανέμεται με τους ίδιους όρους υπό την ίδια άδεια.